

36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia  
Had- és Rendészettudományi Szekció  
Budapest, 2023. április 18-20.  
Nemzeti Közszolgálati Egyetem  
Rendészettudományi Kar

---

## **Szigetvári Zrínyi Miklós pajzsának nyomában**

Jelige: *Páncél*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2021. június

2023.

# Tartalom

|       |                                                            |    |
|-------|------------------------------------------------------------|----|
| I.    | Témaválasztás indoklása.....                               | 3  |
| II.   | Tudományterületi elhelyezés .....                          | 3  |
| III.  | Kutatási módszerek .....                                   | 4  |
| IV.   | Kérdések.....                                              | 4  |
| V.    | A pajzs története .....                                    | 5  |
| VI.   | Zrínyi Miklós, a szigetvári hős pajzsa.....                | 8  |
| VII.  | A firenzei látkép.....                                     | 13 |
| VIII. | A pajzs készítője .....                                    | 15 |
| IX.   | Mars páncélja.....                                         | 18 |
| X.    | Bítovból Philadelphiába .....                              | 21 |
| XI.   | A Zrínyi család itáliai kapcsolatai.....                   | 23 |
| 1.    | A Zrínyi-Sdrin család.....                                 | 23 |
| 2.    | Zrínyi (IV.) György Mantovában tett látogatása (1595)..... | 24 |
| 3.    | Zrínyi Miklós itáliai utazása (1636–1637) .....            | 26 |
| XII.  | Összegzés .....                                            | 28 |
| XIII. | Ábrajegyzék .....                                          | 29 |
| XIV.  | Felhasznált irodalom .....                                 | 31 |

## I. Témaválasztás indoklása

A Nemzeti Közszerolálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karon folyó Zrínyi-kutatások évtizede foglalkoznak a Zrínyik örökségének feltárásával, megőrzésével. Minden évben egy hetet töltenek a kutatók Zrínyi-Újvárnál, hogy a hadvezér és költő Zrínyi (VII.) Miklós (1620–1664) egyetlen magyarországi erősségét a helyszínen vallassák. Szerencsém volt 2020 nyarán egy hetet eltölteni Zrínyi-Újvárnál, ahol egyetemünk kutatói és az érdeklődők szokásosan beszámolnak a legfrissebb kutatási eredményekről.<sup>1</sup> Prof. dr. Padányi József mk. vezérőrnagy úr a Zrínyi család tulajdonában valaha volt fegyverekről tartott előadást, megjelölve ezzel a Zrínyi család körüli kutatások egyik legújabb irányát.

Az előadás során szó került egy domborművel díszített pajzsról, amin 3 emberi alak látszódot egy kertben, mögöttük egy városfallal megerősített település vonalaival. Ez felkeltette az érdeklődésemet, hogy mégis melyik város, illetve kik láthatók a díszfegyveren? Ekkor határoztam el, hogy kutatást végzek a témában.

A pajzsról csak Kalmár János kutatásaiban<sup>2</sup> olvashatunk, szűkszavúan. Maga a fegyver jelenleg az USA-ban a Philadelphia Museum of Artban (Philadelphiai Művészeti Múzeum) található.<sup>3</sup>

Mindezek az ismeretek arra sarkaltak, hogy csatlakozzak egyetemünk Zrínyi-kutatásaihoz, ezzel is segítve a családról alkotott kép kialakítását a mai fiatalokban.

## II. Tudományterületi elhelyezés<sup>4</sup>

Témám részben a humán- és társadalomtudományok, ezen belül a hadtudomány területén helyezkedik el. A hadtudomány tudományág hadtörténet és haditechnika, tudományterületeit használtam dolgozatom elkészítése során. A humán- és társadalomtudományokon belül a művészettörténet területén, a muzeológia tudományterületen is kutattam.

A lábjegyzetben megjelölt folyóirat cikke<sup>5</sup> alapján a hadtörténelem jelenleg a hadtudomány legfontosabb kutatási területei között szerepel, ezzel a tudományos munkával elősegítve a

---

<sup>1</sup> A kutatási eredményeket bemutató legújabb kötet: HAUSNER Gábor – NÉMETH András (szerk.): *Zrínyi-Újvár. Egy 17. századi védelmi rendszer a hódoltság határán*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019. 342. o.

<sup>2</sup> KALMÁR János: *Zrínyi fegyverek*. Pécs, 1965, a Janus Pannonius Múzeum Füzetek 7. 19. o. (a továbbiakban: Zrínyi fegyverek)

<sup>3</sup> <https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.html?mulR=251296618|257#> A letöltés dátuma: 2021. 03. 03.

<sup>4</sup> <https://mta.hu/doktori-tanacs/tudomanyagi-nomenklatura-106809> A letöltés dátuma: 2021. 03. 04.

<sup>5</sup> BODA József – BOLDIZSÁR Gábor – KOVÁCS László – OROSZ Zoltán – PADÁNYI József – RESPERGER István – SZENES Zoltán: Fókusz és együttműködés. A hadtudomány kutatási feladatai. In: *Honvédségi Szemle*, 144. évf. 2016/3. szám, 3–19. o.

hagyományőrzést és a civil–katonai együttműködést. Tehát az általam kutatott téma fontos szerepet tölt be a hagyományőrzés és a civil–katonai együttműködés szempontjából is.

### **III. Kutatási módszerek**

Alapvetően teoretikus kutatásokat végeztem. A városfallal ellátott település beazonosításához, az abban felismert jellegzetes épületek kereséséhez és kutatásához, európai városokról készült útikönyveket, útikalauzokat, valamint az internetet használtam. A beláthatóságok vizsgálatához a Google Maps program Street View kiegészítőjét használtam, amellyel az egyes helyszínekről (terepi pontokról) tudtam megfigyelni napjaink 360°-os látképét. A pajzzsal kapcsolatos további ismeretek megszerzéséhez a Philadelphiai Művészeti Múzeum kurátorának közölt információi is segítséget nyújtottak.

A személyek azonosításához és a pajzs keletkezési idejének meghatározásához, a 16. század vezető művészeti irányzatának, a reneszánsznak festmény, freskó illetve képzőművészeti alkotásait vizsgáltam széles körben.

A pajzs készítőjének azonosításához (ismerve annak előtörténetét és stilizáltságát) elsősorban híres olasz páncél- és fegyverkovács-családok munkáit kutattam, illetve az ezzel foglalkozó szakirodalom anyagait tudtam eredményesen használni. Felvettem a kapcsolatot a Bécsi Szépművészeti Múzeum (Kunsthistorisches Museum Wien) kutatójával, dr. Stefan Krause-zal, illetve egy ötvösművésszel, Köles Vazullal is.

### **IV. Kérdések**

Az alábbi kérdésekre keresem a válaszokat:

- Kik láthatók a domborművön?
- Melyik város látképe van a háttérben?
- Ki készítette a pajzsot?
- Hogyan került a Zrínyi család birtokába a díszpajzs?

A kutatás célja művészeti és fegyvertörténeti szempontból beazonosítani, pontosítani és növelni a Zrínyi-pajzsról jelenleg rendelkezésünkre álló információkat, valamint kutatni a pajzs keletkezésének körülményeit, a Zrínyi családhoz kerülésének történetét; illetve célja annak megállapítása, hogy pusztán a képek alapján feltárható-e további információ a tárgyról. Ha igen, ez mennyivel visz közelebb a pajzs elkészítésének idejéhez, helyéhez, a Zrínyikhez. Kutatásom alapvetően elméleti jellegű, mert a pandémia miatt nem volt lehetőségem a helyszínen

tanulmányozni a tárgyat. A rendelkezésünkre álló – Philadelphiából kapott, nagy felbontású – képek elemzésével próbáltam közelebb jutni kutatási célom eléréséhez.

## V. A pajzs története

Munkám során alapvetően Kalmár János korszakos művére alapoztam. Feldolgoztam – mások mellett – Pierre Terjanian írásait, aki – Padányi József vezérőrnagy úrral való személyes kapcsolatfelvételt követően – értékes tanácsokkal és további információkkal segítette kutatásomat.<sup>6</sup> Beszereztem a Visser gyűjtemény és a Philadelphia Museum of Art vonatkozó – bár egyelőre nem teljes – dokumentumait, illetve egyetemünk kutatóinak Bítovban (német nevén Vötteau) tett látogatásának tapasztalatait.

A Zrínyi család több szálon is kapcsolódik a cseh arisztokráciához. Zrínyi (IV.) Miklós (1508–1566), a szigetvári hős második felesége a csehországi Eva von Rosenberg grófnő (1536–1591), aki egy fiúval örvendeztette meg Zrínyit. A gyermek 1565-ben született és a János nevet kapta. Férje halála után az özvegy fiával együtt előbb Monyorókerékre (ma Eberau), majd 1568-ban Český Krumlovba költözött. Zrínyi János gyorsan beilleszkedett a cseh arisztokráciába, 1603-ban feleséget is innen választott. Zrínyi János 1612-ben utód nélkül halt meg.

Számomra érdekesebb a költő és hadvezér Zrínyi (VII.) Miklós fiának sorsa. Zrínyi Ádám (1662–1691) katonaként, a szalánkeméni csatában vesztette életét. Özvegye, Lamberg Mária Katalin (1664–1717) 1693-ban újra férjhez ment, és 1700 körül a Zrínyi Ádám után hátra maradt ingóságokat – a kincstárat, a fegyvergyűjteményt, festményeket és a könyvtárat – magával vitte új házastársa lakóhelyére, a dél-morvaországi Bítovba. Mivel férfiágon az öröklés megszakadt, évtizedekig tartó vita után a Daun család birtokába került a bítovi uradalom, s benne a Zrínyi-ingóságok. A Daun-ház utolsó sarja 1904-ben halt meg, így a vagyont a Haugwitz család örökölte. Ők Bítov berendezését, beleértve a fegyvertárat, a közeli székhelyükre, Náměšť nad Oslavouba szállították, majd 1906-ban Bítovot eladták. 1945-ben a Haugwitz család vagyonát elkobozták. 1949-ben Náměšť nad Oslavouból a fegyvertárat visszavitték Bítovba, de már kiegészítve a Haugwitz-vagyonból származó régebbi fegyverekkel. A fegyvereket nem állították ki, hiszen a kastélyt hosszú időn át javították, így az zárva volt a látogatók előtt. Miután 1970-ben néhány fegyvert elloptak, a gyűjteményt elszállították egy jobban őrzött helyre. A gyűjteményből származó fegyvereket 2002-ben a

---

<sup>6</sup> Pierre TERJANIAN 2002 és 2012 között a Philadelphia Museum of Art kurátora, 2012-től a Metropolitan Museum of Art munkatársa.

vránovi kastélyban mutatták be, egy rövid időre. A bítovi fegyvertárat 2003-ban nyitották meg a látogatók előtt, de a megtekintése ma sem egyszerű.

Vizsgálatom tárgya egy díszes, kerek pajzs, amelynek története nem átlagos. Kalmár János szerint a szigetvári Zrínyi Miklós díszfegyverzetének része, együtt egy sisakkal és egy mellvérttel.<sup>7</sup> Utóbbiakról sem fénykép, sem további információ nem áll rendelkezésünkre, ma már csak a pajzs azonosítható. Egy kerek kovácsoltvas pajzsról van szó, amely a 16. században készülhetett. Olasz munka, nemesfém berakással, a szélén körbefutó mezőben indadísszel. A belső mezőben Mars és Vénusz alakja, a háttérben városfallal megerősített város képe látszik.<sup>8</sup>

A pajzs ma a Philadelphia Museum of Art tulajdona, 1977-167-766 sz. alatt szerepel az online katalógusban. A következőket írják róla:

- készítője nem ismert;
- származási hely: Olaszország;
- készítésének ideje: 1550 körül;
- leírása: domborított, vésett és barnára antikolt acél, ezüsttel és arannyal díszítve, sárgaréz, bőr és bársony;
- méretek: átmérő 60,8 cm, tömege 4540 g;
- adományozó: Carl Otto Kretschmar von Kienbusch, 1977.

A leírás nem utal a Zrínyikre, és Kalmáron kívül csak Terjanian foglalkozik a leírásával: „A pajzs domborított, gravírozott és mintákkal díszített acél, a külső oldalán arannyal és ezüsttel berakott, a belső oldala pedig bőrrel és bársonnyal bevont. A pajzs 1560-ra datálható és a luxus fegyverekhez tartozik, melyek Milánóból származnak és ünnepségeken viselték őket. A pajzs közepén Mars, Vénusz és Amor van egy ligetben, egy folyó partján, a háttérben egy város. Az alakok elég nagyok ahhoz, hogy távolabbról is felismerhetők legyenek. Az arany és ezüst különböző kombinációit láthatjuk, amelyek azt a célt szolgálják, hogy az ábrázolt kép formáit minél jobban visszaadja. A pajzs kerete – mely két lemez szegecselésével készült, finoman megmunkált.”<sup>9</sup>

---

<sup>7</sup> Kalmár a díszfegyverzettel kapcsolatban a következő írásra hivatkozik: PROKOP, August: *Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung: Grundzüge einer Kunstgeschichte dieses Landes mit besonderer Berücksichtigung der Baukunst*. Wien, 1904, R. Spies & Co., 4 kötet. 930-932. o. Ebben a műben olvasható, hogy a két, Zrínyikhez köthető pajzsot 1884-ben Brnóban (német néven Brünn), kiállításon mutatták be.

<sup>8</sup> Zrínyi fegyverek 19. o.

<sup>9</sup> TERJANIAN, Pierre. *Waffen und Rüstungen aus Schloss Namiest im Philadelphia Museum of Art*. In: Johanna Haugwitz-El Kalak (szerk.): *Die Herrschaft Namiest im Wandel der Zeiten: Ein Spiegelbild europäischer Geschichte*. Prague, 2013, Národní Památkový Ústav, 115. o.

A kerek pajzs megtalálható a Kienbusch-katalógusban is, 293. sorszámon: „Kerek pajzs – Milánói eredetű, a XVI. század közepéről.

Egyike azoknak a ceremóniális célból készült pajzsoknak és sisakoknak, amelyeket minden kétséget kizáróan Milánóban készítettek a XVI. század közepén. Bár sok milánói fegyvermester neve ismert ebből az időszakból, mégis a Negroli család tagjain kívül – akik néha kézjegyükkel és dátummal is ellátták munkáikat – keveset neveznek meg név szerint közülük. Ennek a tárgycsoportnak a jellegzetessége, amire Laking hívta fel először a figyelmet (*European Armour*, IV, pp. 223., ill.) a tetszetős szőlőminta, arany lapba bevésve.

Ennél a példánynál a pajzs szélén, a bacchánsnő alak szoknyáján és a fák törzsén jelenik meg. A pajzs Zrínyi (IV) Miklósé (1508–1566), a híres magyar hadvezéré volt, akit a törökök ellen harcolva, Szigetvár ostromakor öltek meg. Zrínyi sisakja, mellvértje és pajzsa családi örökségként került a Wlaschim és Daun családokhoz. A formája konvex, dombornyomott mintáján egy, a pajzsára támaszkodó harcos látható, antik páncélban, karjával a bacchánsnő körül, aki pedig egy thyrsus-t tart. A harcos páncélja ezüst, rajta lazán kúszó szőlővesszőkkel aranyból; a bacchánsnő ruháján szőlőlevél található, szintén aranyból. A harcos mögött egy íjat tartó kupidó (Ámor) található. A háttérben egy fallal körülvett város látható, amely körül folyó kanyarog. A fák közt kastélyok, villák és majorságok láthatók. Az előteret virágok, fűszálak és egy patak töltik ki. Az alakok kidomborodnak a felületből, és a jelenet gazdag damaszkuszi (arany) díszítéssel ellátott. A felület további része barnára antikolt, feltehetően kék volt. A keret különálló, két részből áll és rá van lapolva a középső panel szélére. A metszett, arany mintáján lazán kúszó virágos szőlővesszők fonnak körbe madarakat és bőségszarukat; ezeket nyolc, vésett, egymásba fonódó csomókat mintázó és az ezüstözött háttéren arannyal kiemelt medálion szakít csak meg. A bársony bélésen egy sor szegecs található, amelyet restauráltak. A szíjakat szintén restaurálták.

Ilyen típusú pajzsokat a világ legtöbb nagy fegyvergyűjteményében találhatunk. Általában egy darabból készülnek, a keretük ugyanúgy dombornyomott, mint a központi rész; de keret nélkül is megtalálhatók. Mindkét fajtára látható példa a Musée de l'Armée-ban (I 81 és 63; Niox, pls. XLVI és XLIV).

Hivatkozás: Prokop, *Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung*, Bécs, 1904, p.932, fig. 1126; lásd még p. 515, jegyzet 3.

*Gyűjtemények: gróf Zrínyi Miklós; gróf Wlaschim; Daun grófok; Heinrich, Haugwitz-Namiest grófja.*”<sup>10</sup>

## **VI. Zrínyi Miklós, a szigetvári hős pajzsa**

A pajzs domborművének két központi alakja van: Vénusz a szerelem, szépség és termékenység istennője, valamint Mars a háború és a harc istene, a férfierő jelképe. Mars jobb vállán Vénusz istennőtől született gyermeke Ámor (Cupido) nyugszik, akit a mitológiai szokások szerint gyermekként, angyalszárnyakkal ábrázolnak íjjal a kezében, és aki a szerelem római istene. Mars mellett balra látható a pajzsa és a kardja. A pajzson egy emberarcú



**1. ábra: Zrínyi Miklós pajzsa**

<sup>10</sup> von KIENBUSCH, (Carl Otto) Kretschmar: *The Kretschmar von Kienbusch Collection of Armor and Arms*. New Jersey, 1963, Princeton University Library, 143. o.

oroszlánmaszk látható, de az oroszlánfej-maszk motívuma megjelenik a vállvérten is. A pár jól kivehetően egy kertben van, ahol szerelmi jelenetüket mintázta a pajzs készítője.

Az olasz reneszánsz gyakran ábrázolt motívumai közé tartozik Vénusz és Mars. Közismert festmény róluk 1485-ből Sandro Botticelli: *Vénusz és Mars* című munkája, illetve 1490-ből Piero di Cosimo: *Vénusz, Mars és Cupido* című festménye.<sup>11</sup> Érdekesség, hogy az említett képeken a két alakot kevés ruhában ábrázolták a festők. Ezzel szemben a pajzson szinte teljes öltözkében láthatjuk a két személyt. A lándzsát Vénusz tartja kezében (a földbe szúrva), és nem Mars. A róluk készült műalkotásokon általában Mars fegyverei vagy a földön hevernek, vagy ő maga fogja azokat.

A település pontos meghatározására alapvetően két eltérő vizsgálati módszer használható. Az egyik az, hogy a pajzzsal kapcsolatos, meglévő ismereteinket felhasználva, a reneszánsz képzőművészet más alkotásain keresünk ezzel a városábrázolással megegyező vagy nagyon hasonló ábrázolást. Ebben az esetben a megtalált mű bizonyította volna, hogy a pajzs készítője az ábrázolást másolta. A másik lehetséges módszer az európai országok városábrázolásainak vizsgálata, ahol a pajzson látható jellegzetességek alapján történik a keresés. A kutatást ezzel a módszerrel kezdtem meg, amely viszonylag gyorsan eredményhez is vezetett. A keresés kiindulópontját az adta, hogy a pajzsra olyan város kerülhetett, amely a reneszánsz korban meghatározó szerepet töltött be méretével, gazdaságával, hatalmi pozíciójával. Ezzel a feltételezéssel sok település és így vár is kiesett a vizsgálati tartományból.

Maga a kerek pajzs a 16. század közepén készülhetett, a kutatások alapján egy olasz műhelyben. A pajzs szélét körben indadísz ékesíti, a belső mezeje trébelt technikával<sup>12</sup> készült, amelynek középpontjában Mars és Vénusz alakja áll. A háttérben egy városfallal megerősített város képe látszik. „*Nem kételkedhetünk abban, hogy a díszfegyverzet egykori tulajdonosa valóban a szigetvári hős volt. A pajzs stílusa a XVI. század közepére utal, s nincs okunk kétségbe vonni az inventárium állítását.*”<sup>13</sup>

A pajzs keletkezésének ideje Kalmár János szerint a 16. század, vagyis a reneszánsz stílus virágkora, ami jó kiindulási alapot jelentett az ábrázolások kutatásához. Először a német, cseh, osztrák, francia és természetesen az olasz nagyobb méretű városok és várak vizsgálata

---

<sup>11</sup> Piero di Cosimo, eredeti nevén Piero di Lorenzo (Firenze, 1462–1521) itáliai reneszánsz festő. Sandro Botticelli, eredeti nevén Alessandro di Mariano di Vanni Filipepi (Firenze, 1445. március 1. – 1510. május 17.) itáliai festő, a korai reneszánsz (quattrocento) idején a firenzei iskola legjelesebb képviselője.

<sup>12</sup> A trébelés a lemez domborítását jelenti. A könnyen formálható fémeket homorú mintában, kalapáccsal munkálták meg, amelyeket a domború fejű kalapácsok nem szakítottak be. A kidolgozandó mintát fából vagy téglaporról kevert szurokból készítették el. A trébelés során a műtárgy belső oldalán munkálkodtak, ezt követően a mintával érintkező felületet cizellálták, amely a trébeléssel kialakított sima felületek díszítését jelenti. A technika a 17. században élte virágkorát.

<sup>13</sup> Zrínyi fegyverek 19. o.

kezdődött meg. Igyekeztem jellegzetes objektumokat azonosítani a pajzson, amelyek kiindulópontként szolgáltak a kereséshez.

Ezek az alábbiak voltak:

- a város bal oldalán vízfolyás vagy tengerpart látható, amely fölött egy híd vezet át, ennek másik oldalán tovább folytatódott a város; maga a híd boltíves szerkezeti felépítésű és 5 boltív alkotta;
- a település alsó részén két kupolás tetejű épület (az egyik feltehetően a város bazilikája);
- a felső részben egy szögletes épület, a város fölé magasodó monumentális tornyával;
- a városfal.

A városok, várak képének elemzése során egy olasz nagyvárossal, Firenzével jelentős hasonlóságok mutatkoztak, amelyek további, részletesebb megfigyelésre ösztönöztek.

A Toscana régióban fekvő Firenzét az Arno (latinul Arnus) folyó választja ketté. A folyó a Monte Falteronánál ered és nyugati irányba folyik, majd Marina di Pisánál a Ligur-tengerbe torkollik.



2. ábra: A folyó és a boltíves híd

Ma a városnak összesen 13 db közúti- és gyalogos hídja van. Ezek közül a Ponte alle Grazie és a Ponte alla Carraia rendelkezik 5 boltívvvel. Az Arnón átívelő Ponte alle Grazie híd elődje,

amely a közelben elhelyezkedő Csodatevő Szűzanyáról elnevezett oratóriumról kapta a nevét, 1237-ben épült, de a maival ellentétben, annak a hídnak 9 boltíve volt.

Az árvizek miatt 1874-ben modernizálták és kiszélesítették, 1944-ben a visszavonuló német csapatok felrobbantották. Az átalakítások során folyamatosan vészelt pillérei és boltívei számából. A vasbetonból készült híd ma már csak körvonalaiban érzékelteti a régi híd formáit.

A Ponte alla Carraia helyén 1218–1220 között épült először híd, amelyet egy árvíz



3. ábra: Ponte alle Grazie

elpusztított, de pár évvel később helyreállították. 1559-ben felújították a hidat, majd a 19. század második felében ismét restaurálták, ezzel egyidejűleg kiszélesítették. 1944.



4. ábra: Ponte alla Carraia

augusztus 4-én a visszavonuló német csapatok ezt is felrobbantották, de a háborút követően az eredeti állapotában állították helyre. Mindezeket figyelembe véve elképzelhető, hogy a pajzson a Ponte alla Carraiát örökítette meg az alkotó.



5. ábra: Bazilika

A trébelt pajzson található település alsó szegélyén egy bazilika látható, amelynek látszólag két kupolája van a templomhajó két végén, egy nagyobb fő- és egy kisebb mellékkupola. A templom közvetlen szomszédságában egy magas torony is látható.

A Firenzei dóm vagyis a Liliomos Szűz Mária Székesegyház, (amelynek építését 1471-ben fejezték be) mai kinézetét látva feltűnő a hasonlóság a két épület között. Viszont a Firenzei dómnak csak egy kupolája van. Ez a pajzson és a valóságban is szögletes kialakítású. A mellette látható kisebb kupola a San Lorenzo templom kupolája, amely 1460-ban készült el. Mint a mai felvételeken is látszik, a kupola megtévesztheti a szemlélődőt, hogy az a Firenzei dómhoz tartozik. A két épület ilyen közelsége adhatja a pajzson is a kupola dómhoz tartozásának látszatát. A dóm előterében látható a Campanile, amely a dóm harangtornya. Ezt a pajzson jól kivehető magas torony



6. ábra: Firenzei dóm és a Campanile



7. ábra: Szögletes épület a toronnyal

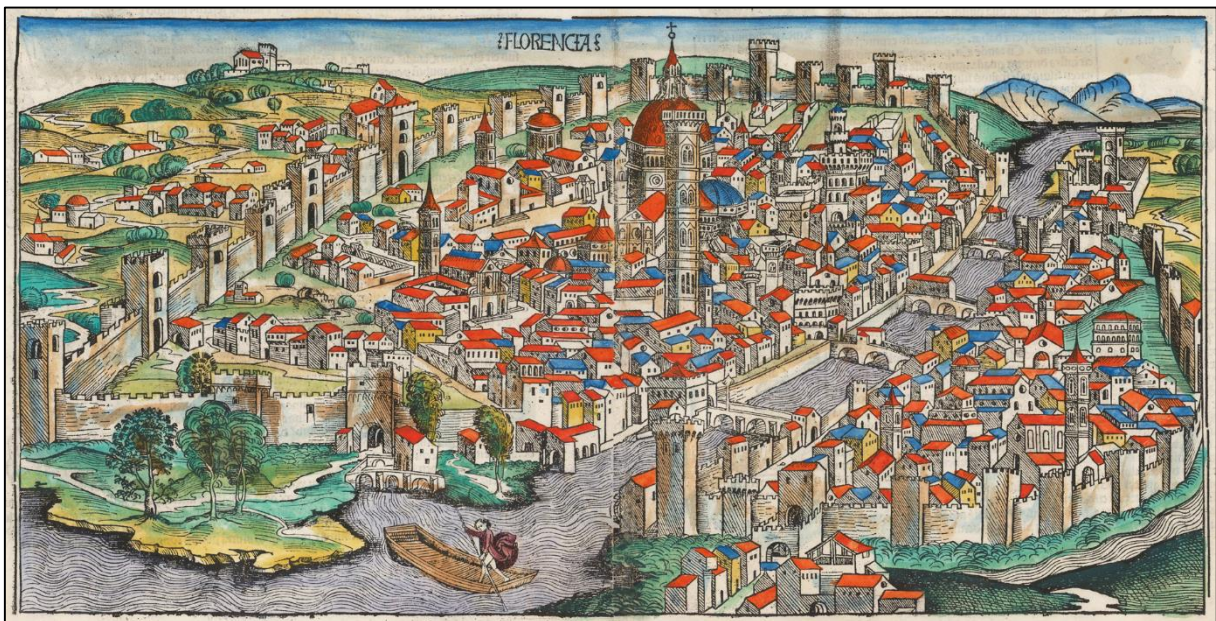


8. ábra: Palazzo Vecchio

képében azonosítottam. A Campanile 1359-ben készült el.

A negyedik jellegzetesség a háttérben látható szögletes épület, amelyből egy magas torony emelkedik a város fölé. A firenzei épületeket szemlélve azonnal szembetűnik a Palazzo Vecchio monumentális épülete. Ez egy többemeletes szögletes épület, amelyet a harang beemelésével 1322-ben fejeztek be. Ez volt a város vezetésének palotája majd a Toscanai Nagyhercegség székhelye is.

Az utolsó jellegzetesség a városfal. Firenze mai látképét nézve nem ez az első, amely megragadja a tekintetünket. Az interneten alig lehet róla fényképet találni, így ez volt az első vizsgálati szempont, amely kezdetben nem mutatott egyezést a pajzson látható erős városfallal. Viszont a Firenzéről készült középkor végi és újkor eleji ábrázolásokon (rézmetszeteken és festményeken) mindenhol látható az erős városfal négyszög alapú bástyákkal, ahogy az a pajzson is megfigyelhető. Így az utolsó vizsgálati szempontban is találtam egyezést.



9. ábra: Firenze a 16. században

Példaként hozok egy ilyen ábrázolást, amelyen ugyancsak megfigyelhetők a városfalon kívül azok a domináns épületek és azok jellege, amelyek vizsgálatom és bizonyításom alapjául szolgálnak.

Az eddigiek alapján úgy vélem, hogy a szigetvári Zrínyi Miklósnak tulajdonított pajzson firenzei építmények jelennek meg.

## VII. A firenzei látkép

Készítettem egy beláthatósági vizsgálatot is, amelynek célja, hogy meghatározzam azokat a Firenze körüli uralgó magassági pontokat, ahonnan az ábrázolás vagy annak tanulmányrajza/festménye készülhetett. Figyelembe kellett venni, hogy ezek a magaslatok nem lehettek túl messze a város központjától, ugyanis akkor már túl kicsik lettek volna az ábrázolt épületek, a megfelelően részletes ábrázoláshoz. A pajzson lévő városképet vizsgálva állíthatjuk, hogy az ábrázolás az Arno-folyó bal (déli) partjáról készült.



10. ábra: Kilátás a Palazzo Pitti emeletéről

Az első lehetséges helyszín a Boboli-domb, ahol a híres Giardino di Boboli (Boboli-kert) helyezkedik el, amelynek végében a Palazzo Pitti (Pitti-palota) és a Forte di Belvedere (Belvedere-erőd) található. A kertet 1550-ben alakították ki, a palota 1549-ben készült el, az erőd pedig 1590–1595 között épült. Megnézve a Palazzo

Pittiből készült városképet, látjuk, hogy a palota nem kellően magas egy ilyen ábrázolás elkészítéséhez. A Giardino di Boboliból elének táruoló látképen



11. ábra: Kilátás a Giardino di Boboliról

pedig feltűnhet, hogy nem látszanak azok a jellegzetes épületek, ismertető-jegyek, amelyek alapján a várost vélem felfedezni az ábrázoláson. Ez azért lehetséges, mert a kert délnyugat–északkeleti tájolása nem teszi lehetővé, hogy ezeket innen megfigyeljük.

Amennyiben figyelembe vesszük azt az állítást, hogy a szigetvári hős pajzsa a 16. század közepén készült, vagyis az itteni építkezések idejében, illetve, hogy a kilátási viszonyok sem megfelelőek, egyértelművé válik, hogy az ábrázolás nem a Boboli-dombról készült.



**12. ábra: Kilátás a Piazzale Michelangelóról**

A második lehetséges helyszín a Monte alle Croce. A dombon kettő megfelelő helyszín is található. Ez egyik a Piazzale Michelangelo, amit térré csak a 19. században alakítottak és azóta is a város egyik kilátóhelye,

viszont késői keletkezése ellenére a kilátás innen már térré alakítása előtt is adott volt. A másik a San Miniato al Monte templom és annak környéke. A mai templom helyén már a 8. században is kápolna állt. Mai alakját a 12. században nyerte el, belső díszítését pedig évszázadokon keresztül gazdagították jeles firenzei művészek. A templomtól az óváros egésze belátható.



**13. ábra: Kilátás a San Miniato al Monte templomtól**

A Porta San Niccolo-torony a Monte alle Croce lábánál található és 1324-ben készült el. 35 méteres magasságával és elhelyezkedésével ugyancsak alkalmas lehet az itteni kilátás a pajzs megformálásához.

A Monte alle Croce mindkét helyszínéről és a Porta San Niccolo-toronyból is megfigyelhetők a város jellegzetes épületei. Bár napjainkra a templomtól nem látható az Arno medre, a 16. században minden bizonnyal kevesebb épület volt a folyó partján, így valószínűleg látható volt a folyó. Ami további különbséget mutat, a térről csak nagyon kismértékben látható a város déli fala, ezzel ellentétben a templomtól már remekül kirajzolódik a városfal körvonala. A mai város jelentősen nagyobb, a városfal sok részlete már nem látható, így tökéletes egyezést a mai városkép és a pajzson látható tájkép között nem várhatunk el.

A beláthatósági vizsgálat alapján valószínű, hogy a pajzson látható dombormű készítője a



**14. ábra: Kilátás a Porta San Niccolo-toronyból**

Monte alle Croce vagy a Porta San Niccolo-torony valamely részéről ábrázolta a Firenzére nyíló kilátást. További következtetéseket csak helyszíni bejárással lehet megállapítani.

Az eddigiek alapján tehát elmondható, hogy Zrínyi Miklós reneszánszkori pajzsán Firenze város domborműve látható. Ez talán nem is meglepő, hiszen a 16. század vezető művészeti irányzatának, a reneszánsznak a bölcsője Firenze volt. Ez annak a feltételezésnek is alapot adhat, miszerint Itáliában készült a fegyver.

## **VIII.A pajzs készítője**

A Zrínyi-pajzs kutatása egy másik kérdést is felvet: ki készíthette a pajzsot? Az nehezen vitatható, hogy a mives tárgy a maga korában sem számított tucatterméknek, így az ára sem lehetett alacsony. A részletes kidolgozás, a trébelt technika egyértelműsíti, hogy egy ilyen

munkát csak a kor legnagyobb fegyver- és díszfegyver-kovácsai készíthették. Ezért hozzákezdtem azoknak az európai, de leginkább észak-itáliai fegyverkovácsoknak és családoknak a kereséséhez, akik képesek lehettek egy ilyen remekmű megalkotására. Mivel a fegyveren Firenze látható, ezért valószínűsítettem, hogy észak-itáliai mester vagy mesterek keze nyomát látjuk.

Európában Észak-Itáliában és Dél-Németországban alakultak ki a legismertebb és a legjobb minőségű páncélokat készítő műhelyek. Gyakran dolgoztak közösen a páncélkészítők, a fegyverkészítők és az ötvösök, de egyéb szakmabeliek is, mint például az arany- és az ezüstművesek. A közös munka eredményeként jöttek létre az igazán lenyűgöző alkotások.

A páncélkészítés egyik legjelentősebb központja az olasz Milánó lett, ahol a híres Missaglia család alkotott, leginkább a 15. században. Ebből a családból több kovács is nemzetközi hírnévre tett szert. Viszont Zrínyi pajza a 16. század közepén készült.

A 16. században Milánóban alkotott egy másik páncélkészítő család is, akik a Missagliák leszármazottai voltak, ők a Negrolik. A család tagjai közül Filippo Negroli (kb. 1510–1579) volt a leghíresebb, akire úgy tekinthetünk mint minden idők egyik legismertebb páncélkovácsára.<sup>14</sup> Ezért úgy döntöttem, hogy a továbbiakban Filippo Negroli munkáira összpontosítom figyelmemet.



15. ábra: Jagelló-sisak

A Jagelló-sisak Filippo Negroli és Giovanni Battista Serabaglio (akit bizonyos források Giovanni Battista Negrolinak/Panzerinek hívnak) közös munkája, amely a 16. század közepén készült. A sisakon Hercules harcol Kentaurossal. A páncél a Jagellók és a Vasas Királyi Fegyvertárából, Svédországból származik, ma a Livrustkammarenben, azaz a svéd Királyi Fegyvertár múzeumában, Stockholmban található. Mind a keletkezés ideje, mind a technika és a színhasználat,

<sup>14</sup> <http://korokcsodai.blogspot.com/2012/06/hires-pancel-es-fegyverkovacsok.html> A letöltés dátuma: 2020.10.11.

valamit a mitológiai szereplők hasonlítanak a Zrínyi-pajzsra.<sup>15</sup>

A következő darab egy díszes, parádékon használt páncélöltözet, amely II. Ferdinánd osztrák főherceg számára készült és Giovanni Battista, valamint Marco Antonio Fava keze munkáját dicséri 1559-ből. A keletkezés ideje, a technika és a színhasználat ugyancsak hasonlít a Zrínyi-pajzsra. A páncél ma a Kunsthistorisches Museumban, Bécsben található.



16. ábra: II. Ferdinánd páncélja

A következő két bemutatott pajzsot Filippo Negroli készítette, az elsőt 1533-ban, a másodikat 1541-ben. Mind a kettő acélból, ezüstből és aranyból készült V.

Károly német-római császár számára. A pajzsok ma a madridi királyi fegyvertárban találhatók Spanyolországban. Hasonlóan az előzőkhöz, a keletkezés ideje, a technika és a használt színek ugyancsak nagy hasonlóságokat mutatnak a Zrínyi-pajzsral.



17. ábra: V. Károly pajzsa I.



18. ábra: V. Károly pajzsa II.

<sup>15</sup>

[http://emuseumplus.lsh.se/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultLightboxView/result.t1.collection\\_lightbox.\\$TitleImageLink.link&sp=10&sp=Scollection&sp=SfieldValue&sp=0&sp=1&sp=3&sp=Slightbox\\_4x5&sp=0&sp=Sdetail&sp=0&sp=F&sp=T&sp=0](http://emuseumplus.lsh.se/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultLightboxView/result.t1.collection_lightbox.$TitleImageLink.link&sp=10&sp=Scollection&sp=SfieldValue&sp=0&sp=1&sp=3&sp=Slightbox_4x5&sp=0&sp=Sdetail&sp=0&sp=F&sp=T&sp=0) A letöltés dátuma: 2021.03.20.

A technika használatát és a felhasznált színek azonosságát, illetve a korszakot tekintve megalapozott lehet a feltevés, miszerint a Negroli család valamelyik tagjának munkáját csodálhatjuk Zrínyi Miklós pajzsában. Mivel a 16. században csak nagyon kevesen voltak képesek egy ilyen részletesen kidolgozott alkotást elkészíteni, a felvetés nem is tűnik hihetetlennek.

## IX. Mars páncélja

A Negroli család munkásságát vizsgálva több páncéldarab is hasonlított a Mars-ábrázoláson látható páncélra, ezért megvizsgáltam a Marson látható páncéldarabokat, hogy azokat összehasonlítsam a Negroli család munkáival.

A pajzson látható Mars-ábrázolás kétséget kizáróan római stílusú páncélban látható. A katona felszereléséhez egy kard és egy pajzs is tartozik, ami az emberalaktól balra helyezkedik el. Kézenfekvő lehet az elgondolás, hogy a pajzs készítője saját, már korábban megalkotott egy vagy több munkájában felhasznált motívumot alkalmazott, ehhez ugyanis már rendelkezett előismeretekkel és vázlatokkal.

Ebből a nézőpontból vizsgálva Filippo Negroli munkáit, újabb hasonlóságokat találtam. Korábban bemutattam már egy oroszlánfej-maszkkal készült pajzsot, amely V. Károly tulajdonában volt. A Zrínyi-pajzson látható fegyver ezzel mutat hasonló vonásokat. A fegyver külső peremén köralakú díszítőelemek láthatók, amelyekhez hasonló díszítés V. Károly pajzsán is megtalálható.



19. ábra: Oroszlánfejes pajzs

A Marson látható sisak nagy hasonlóságot mutat egy II. (Tirol)

Ferdinándnak<sup>16</sup> készült páncél sisakjával. Jól kivehető a Marson lévő sisak közepén végigfutó „taréj” illetve két szemnek tűnő domborulat. A Ferdinánd sisakján a taréj egy sárkányt ábrázol, amelynek teste nagy pikkelyekből áll össze, ez alkotja a kitüremkedő részt. Ezért tehát a Marson látható sisakon a „taréj” ezüst- és aranszínű kivitelezés talán a sárkány pikkelyeit volt hivatott

<sup>16</sup> II. Ferdinánd (Linz, 1529. június 14. – Innsbruck, 1595. január 24.), németül: Ferdinand II von Österreich-Tirol, osztrák főherceg, Hátsó-Ausztria uralkodó főhercege, magyar, cseh, német királyi herceg, német-római császári herceg, Tirol [hercegesített] grófja.



20. ábra: Mars sisakja



21. ábra: II. (Tiroli) Ferdinánd sisakja

érzékelteni. Köles Vazul ötvösművész véleménye<sup>17</sup> ugyanakkor az, hogy egy ilyen kvalitású művész képes lett volna pontosan stilizálni a II. (Tiroli) Ferdinánd sisakját.

A Negroli család más tagjai által készített sisakokban is láthatóak a sárkány és az arcmaszok motívumok. Ilyen az 1540–1545 között készült burgonet<sup>18</sup> és az ugyancsak 1540–1545 között készült zárt sisak is. Ezeket is megvizsgálva Mars sisakja leginkább a II. (Tiroli) Ferdinándnak készült páncélelemmel egyezik meg.

Mars testpáncélja egyértelműen római stílusban, oroszlánmaszk vállvértékkel került ábrázolásra. Filippo Negroli munkássága közt kutatva több római stílusú páncélt is találhatunk.



22. ábra: Burgonet

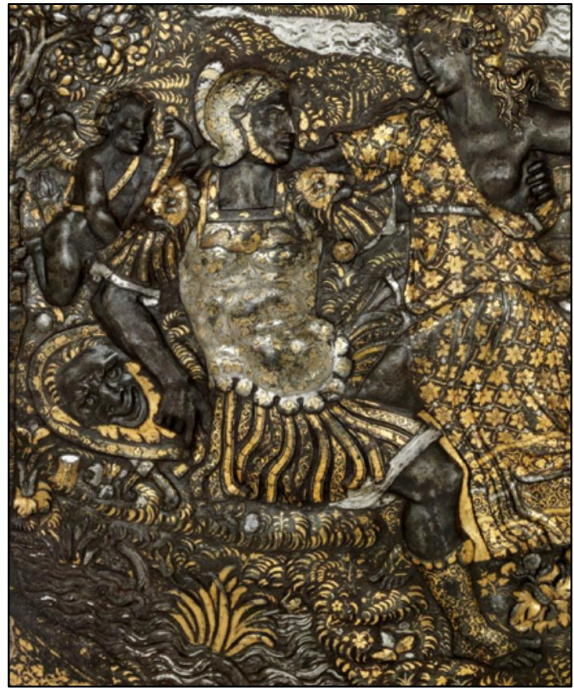


23. ábra: Zárt sisak

<sup>17</sup> A szerző és a művész levelezése alapján.

<sup>18</sup> Nincs magyar megfelelője.

Ezek közül az egyik hasonlít a már korábban leírt II. (Tiroli) Ferdinándnak készített páncélszetthez. Ez a páncélegyüttes 1547–1550 között készült acélból, aranyból, ezüsből, sárgarézből, bőrből és textilből. Bár láncing a páncél felsőrésze, jól látható, hogy az acél és sárgaréz láncszemekből a készítő a láncingen római stílusú páncélt formált meg. A másik, legjobban hasonlító páncél a II. Guidobaldo della Rovere, Urbino hercege számára 1546-ban készült páncél. Ez acélból, aranyból, ezüsből, sárgarézből és bőrből készült. A mellvért felső részén látható egy fejmaszk oldalra kinyúló díszítőelemekkel. Mars vértjének felső részén is látható hasonló motívum. A felkarnál és a csípőnél a kilógó bőrdíszművek, valamint a csípőnél a kör alakú díszítőelemek is megfigyelhetők Mars páncélján.



24. ábra: Mars páncélja



25. ábra: II. Guidobaldo della Rovere páncélja



26. ábra: II. (Tiroli) Ferdinándnak készített páncélegyüttes

Összehasonlítva a két testpáncélt a legtöbb egyezést Mars páncélja és II. Guidobaldo della Rovere páncélja között találunk. Mind formájában, mind a díszítőelemek szinte pontos egyezést mutatnak. A különbségek valószínűleg a részletek stilizálásának nehézségéből fakadtak.

Összességében tehát a Marson látható teljes páncélzat minden egyes eleme valószínűsíthetően a Negroli család korábban elkészített páncéljával, sisakjával vagy pajzsával egyezik meg. Ez még inkább alátámasztja a feltételezést, hogy a Negroli család tagja, Filippo Negroli készítette Zrínyi Miklós pajzsát.

## X. Bítovból Philadelphiába

A Zrínyi-pajzs mellett más, a Zrínyi családhoz egykor tartozó fegyver is a Philadelphia Museum of Artban található. Alapvetően a Kalmár János művében szereplő fegyverek napjainkban vagy a bítovi vármúzeumban vagy Philadelphiában találhatók.

Egy másik ilyen tárgy egy sodronying,<sup>19</sup> amely az úgynevezett erdélyi sodronyingek csoportjába tartozik. Erdélyben a 17. században volt jellemző ezek készítése sárgarézből, ezüstözött sárgarézből, vagy színezüstből. Ezeket boglárokkal, csillagokkal, vagy pedig különböző színű fémgyűrűkből készített mintázattal ékesítették. A konstantinápolyi Topkapi Szeráj gyűjteménye húsz darab ehhez hasonló sodronyinget őriz, mindegyiket mint magyar sodronyinget tartják nyilván.



27. ábra: Sodronying

A sodronying tehát szinte biztosan a 17. század derekán készült. Egyértelműen ceremoniális használatra szánták, ez a díszítéseiből látszik. Négyes szövésű, tehát minden egyes láncszem négy másik láncszemhez kapcsolódik, amelyek mindegyikét forrasztással munkálták egybe. Az egész sodronying egy darabból készült, tehát annak a felsőtesten lévő részét és a karokat védő részeket egyben készítették el és nem külön kapcsolták azokat össze. Az ing ujján és a derék táján rézgyűrűkből készült díszítősáv látható.

<sup>19</sup> <https://philamuseum.org/collections/permanent/71400.html?mulR=361432919|167#> A letöltés dátuma: 2021. 04. 24.

A sodronying díszítését összesen hat kisebb, öt nagyobb és három pár kapcsos foglatú, valószínű féldrágakő alkotja, amelyek a gránát vagy a smaragd színére hasonlítanak. Ezek mellett két csillag a galléron és jelenleg tizenegy csillag a hason díszíti a páncélt. Valószínű a csillagok elhelyezkedése szimmetrikus volt, így azok közül kettő darab elveszett az évek során.

A másik Philadelphiában található fegyver egy kisméretű, úgynevezett lámpás pajzs.<sup>20</sup> A kisméretű pajzs nagyjából az alkart védte, a kézfejet pedig a hozzácsatolt páncélkesztyű volt hivatott megvédeni a csapásoktól. Bár alapvetően egyes darabokat ténylegesen harc közben is használtak, a Zrínyi család fegyveréről szinte biztosan állíthatjuk, hogy díszfegyvernek készült.

A fémhajcsár központi része egy kereket mintáz, amelynek szélén fogazat található. Ez a fogazat alapvetően azt a célt szolgálta, hogy az ezekbe beszorult ellenséges pengéket a használója a pajzs erőteljes oldalirányú mozgatásával képes volt eltörni. Azt, hogy ez a valóságban milyen hatékonysággal működött, nem ismerjük, de vélemények szerint sok tapasztalat és pontos technika kellett ahhoz, hogy tényleg pengét lehessen vele törni.

Alapvetően más fegyverek is csatolhatók a pajzshoz. A páncélkesztyű fogazásával, éles kiképzésével ütésre lehetett azt használni. A pajzs felületére merőlegesen tűskéket is tehettek, amelyek mint szűrő fegyverek voltak hatásosak. Egy hosszú penge is tartozhatott a fegyverhez, amit lökésre, szúrásra vagy vágásra használhatott az alkalmazója.



28. ábra: Lámpás pajzs

De a legérdekesebb kiegészítő, amiről a pajzs a nevét is kapta, egy olajlámpa volt. Ezt a pajzs vízszintes középvonalának közepén, a pajzs felső részén helyezték el. Egy lenyitható fémlap vagy bőrdarab takarta a lámpát. A harcos a küzdelem során ezt a takaró részt eltávolította, ekkor a lámpa fénye elvakította és megzavarta az ellenséget, aki felett így pszichológiai előnyt sikerült szerezni. A lámpást a pajzs használója felőli oldalról lehetett behelyezni az erre szánt tartóba.

<sup>20</sup> <https://philamuseum.org/collections/permanent/162520.html?mulR=109664388|190#> A letöltés dátuma: 2021. 04. 24.

A lámpás pajzsot alapvetően az itáliai reneszánsz időszakában, a 15–16. században kezdték készíteni, de szélesebb körben történő alkalmazása csak a 16–17. században jött el.

## **XI. A Zrínyi család itáliai kapcsolatai**

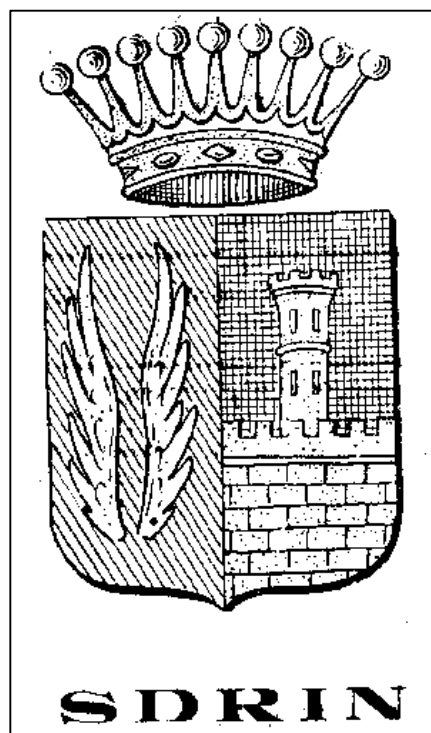
A kutatás egy sokadik aspektusában vizsgálni kezdtem a Zrínyik itáliai kapcsolatait, hogy a Zrínyi-pajzs mégis milyen úton kerülhetett a családhoz. Kiemelt, de nem megkülönböztetett figyelemmel vizsgáltam Zrínyi (IV.) Miklós életét, ugyanis a pajzs keletkezésének időszaka még 9 az azzal megegyező korban élő családtag kapta azt. A fegyver akár egy későbbi személy idejében is kerülhetett a családi fegyvertár megbecsült helyére.

### **1. A Zrínyi-Sdrin család**

A Hadtörténelmi Közlemények oldalain 1935-ban *Az utolsó Zrínyi* címmel megjelenő közlemény írója, a magyar származású Florio Banfi a Zrínyi család gyökereiről írt. A család egy bizonyos ága a 15. században levált, a mellékág a Sdrin néven élt és virágzott tovább. A Sdrin család utolsó férfi gyermeke, gróf Giorgio Niccoló Sdrin hősi halált halt az I. világháborúban. Sdrin hadnagy huszonhét évesen, 1915. november 23-án kapott halálos fejlövést egy, az Oslavija falu melletti magaslat elfoglalásáért indított harcban. Ő kétséget kizáróan a magyar-horvát Zrínyiek olasz ágának utolsó férfiúja volt.

A közlemény szerzője még ismertette az ifjan elesett gróf lánytestvéreit, akik közül Ada Sdrin grófnő, gróf Mario Tommaso Gargallo neje megköszönte egy lábjegyzetben, hogy a szerző felújította halott fivére dicső emlékét, ugyanis Florio Banfi cikke részletesen végig követte az olasz Sdrinek családfáját.

A család alapítója Zrínyi Márton az olasz kiejtésnek megfelelően Sdrin-ként írta nevét, ő a velencei Signoria szolgálatában harcolt a török ellen, ezért hőstetteiért jutalmul Cafelonia (a mai Kefaloniá) szigetén kapott birtokokat. A velencei patríciusi rangba emelkedett Sdrinek ettől kezdve a 19. század végéig a görög szigetvilág olasz kormányzói, konzuljai voltak. A görög anyától született Giorgio Niccoló Sdrin is diplomata lett, ezért ő Korfu szigetéről vonult hadba az I. világháborúba. Lánytestvérei közül Margherita Görögországban maradt, de Aline és Ada



29. ábra: Sdrin család címere

Szicíliába élt. A lányok férjeinek családjai nem leplezték a Sdrinek rokonságát, maguk is lelkes hívei és terjesztői lettek a Zrínyi-rokonságnak.

Giacchino Gargallo di Castel Lentini az 1982-ben elhunyt Ada grófnő fia, aki még napjainkban is él. Ismert olasz tudós, a római állami egyetem történetírás történetének tanára. Történészként saját családjának történetét is jól ismeri, így Zrínyi-Sdrin rokonságról is minden lényegeset tud, az ő birtokában van a középkori és spanyol eredetű szicíliai Gargallo család katalogizált, címeres borítékban őrzött levéltára. A professzor családi emléktárában őrzi annak legbecsesebb kincseit, így Peter Krafft ismert romantikus kirohanás ábrázolásának reprodukcióját 1825-ből, és más Zrínyi-emlékeket is. A professzor magángyűjteményének három borítékja közül az első Florio Banfi és Ada Sdrin levelezéseit, Banfi dedikált különnyomatait, Gyalóky Jenőnek – a Hadtörténeti Közlemények egykori szerkesztőjének – egy levelét, *A török áfium ellen való orvosság* Ferenczi-féle kiadását, Zrínyi Péterék mozgalmáról horvát és olasz tanulmányokat, zágrábi értesítéseket a Zrínyiekről, klisé és fényképmásolatokat egy Zrínyi Pétert ábrázoló egykori velencei metszetről, valamint tudósítást és dicsőítő szonettet az 1663. október 16-án vívott ottocsáci csatáról, de ezek mellett Filippo Nani Mocenigo 1907-ben megjelent nagy Zrínyi-tanulmányának gépiratát, és végül a egy vastag 270 lap terjedelmű nagy füzetet.

A terjedelmes füzetben Giuseppe De Pellegrini családtörténész anyaggyűjtése a Sdrin és a Zrínyi családról, amelyek leginkább kiadatlan 16–18. Századi velencei levéltári dokumentumok pontos másolatai. Viszont ezekből a forrásokból De Pellegrini már írta egy tanulmányt *A Zrínyi vagy Sdrin grófok családja* címmel.

Gargallo professzor segítségével a másik Sdrin-nővér, Aline felkutatását is sikerrel véghezvitték a kutatók. Bár ő már nem él, Mario Sinatra mérnök unokája készségesen segítette a kutatók munkáját, akiknek a nagy becsben tartott Zrínyi „ritrattin”-t (képecskét), a szigetvári hős Görögországból Szicíliába került aranykeretes kis képét is megmutatta. A kutatók becslése alapján 16. századi francia metszet lehet.<sup>21</sup>

## **2. Zrínyi (IV.) György Mantovában tett látogatása (1595)**

Hittérítő jezsuita páterek segítségével indult útnak 1582 februárjában egy japán követség, amely úticélja Róma volt. A hosszú út három évet, egy hónapot és két napot vett igénybe. A követséget, minden útba eső településen, mint a japán kultúra képviselőit, ágyúdörgéssel, harangzúgással és nagy pompában fogadták. Nem meglepő módon a Rómában tett látogatás

---

<sup>21</sup> KOVÁCS Sándor Iván: *Zrínyi-dokumentumok egy római villában*. <http://szigethvar.hu/var/zr%C3%ADnyi-csal%C3%A1d-olasz-%C3%A1ga-2> A letöltés dátuma: 2021. 04. 20.

után a vendéglátó újabb települések fejedelmei egymással versengve próbálták a legnagyobb pompát csapni a követség érkezésére.

Nem történt ez másként Mantovában sem, ahová 1595. július 13-án érkezett a követség. Giambattista Vigilio: *A saláta; Mantovai krónika* [*La insalata: cronaca mantovana*] című művében részletesen beszámol a látogatásról. Az uralkodó herceg fia a követség elé ment Marmirolo faluig, egy lovas testőrszázaddal az oldalán, ezt követte huszonkét hintó mantovai nemesekkel. Más országból származó urak is jelen voltak a látogatáson, akik közül kettőt emel ki a szerző. Egy francia máltai lovagot és egy magyar gróft, Szigetvár hős védőjének fiát, Zrínyi (IV.) Györgyöt, aki a nemzeti szokásoknak megfelelően, egy skarlát színű öltönyben, Paolo delli Hippoliti di Gazoldo gróf hintójában foglalt helyet.

Zrínyi György gróf, éppúgy otthon érezhette magát itt Mantovában, mint akár Csáktornyan, ugyanis mostoha anyja, Rosenberg Éva grófnő, a szigetvári hős Zrínyi (IV.) Miklós halála után annak a Gazoldo grófnak lett a felesége,<sup>22</sup> aki Györgyöt vendégül látta. Zrínyi Györgynek hitvese pedig Arco Pyrrhus gróf leánya, D'Arco Anna volt. Az Arco és a Gonzága családok között is volt már több házasság, így ezek már egymáshoz közeli rokonságban lévő dinasztiák voltak.

Nagy valószínűséggel György látogatását nem csak rokoni szálak indokolták, hanem inkább katonák és fegyverek szerzése motiválta. A Gonzágák igyekeztek kiérdemelni a pápa és a Habsburgok jóindulatát is, ezért gyakran ígértek pénzbeli és fegyveres segítséget a török elleni harchoz. A találkozás valódi céljának elmélete, miszerint fegyverek és katonák szerzéséért érkezett a magyar gróf, reális, ugyanis a Gonzágáknak is érdekükben állt az üzleti kapcsolat, hiszen a hadseregükhöz szükséges lovakat Magyarországon vásárolták meg. Az üzletről eddig ismert levéltári forrás nem található, de annak valószínűsége, ismerve a kor történelmi eseményeit, megítélésem szerint kimondható. Amennyiben a Zrínyik nem is, az Arcók híres üzletemberek voltak.

De hogy pontosan meddig is tartózkodhatott György Mantovában, arra pontos információ nincsen. De nagy valószínűséggel állítható, hogy egy olyan



30. ábra: Rosenberg Éva grófnő

<sup>22</sup> Frigyre 1578-ban léptek egymással.

korban, amikor az utazás csak a kiváltságosok lehetősége volt – és az út hossza is jelentősen megnehezítette azt, valamint veszélyes is volt – huzamosabb ideig tartózkodott. Ez azzal is magyarázható, hogy az itáliai szőlőkben valószínűleg kellemesebb lehetett az időtöltés, mint a háború tépázta magyar déli végeken. Az itáliai családoknak is az volt a célja, hogy minél több időt töltsön el náluk a messze földön híres Zrínyi család sarja.<sup>23</sup>

### 3. Zrínyi Miklós itáliai utazása (1636–1637)

Pázmány Péter az ifjabb Zrínyi Miklós nevelője célszerűnek látta, hogy az az ember, aki születésénél, eszénél és rangjánál fogva később az ország irányításában nagy bizonyítással jelentős szerepet vállaló személy, a nagyvilágot megismerje és az így szerzett tapasztalatokat később kamatoztatni tudja. 1635 nyarán Pázmány azt a javaslatot terjesztette II. Ferdinánd elé, hogy a Zrínyi-testvéreket küldje Olaszországba tanulni. A javaslatot a király elfogadta és elrendelte, hogy Sennyey kancellár és Mikulich jószágkormányzó ennek anyagi feltételeit biztosítsa, valamint mindenben Pázmány elgondolása alapján tevékenykedjenek. 1635 ősze helyett, fennakadások miatt, csak 1636 februárjában kezdtek újból az út tervezésével foglalkozni, itt dönt el az is, hogy Zrínyi Miklós öccse nélkül fog utazni.

II. Ferdinánd római és velencei követeit utasította, hogy Miklóst mint a császári udvar küldöttét fogadják és így is bánjanak vele. Pázmány Senkviczi Mátyás felügyeletére bízta a fiatal magyar főurat, aki azért ment Rómába, hogy bemutassa az egyházmegyéről szóló jelentéseket.

A királytól és a primástól búcsút vett Zrínyi 1636. április 21-én indult útnak. Sajnos Pázmány és Zrínyi ebből az időszakból származó levelezése nem maradt fent,<sup>24</sup> ez nehezíti a korszak kutatásait.<sup>25</sup>

Zrínyi útja először Rómába vezetett, majd onnan tovább folytatta a nyugattal való ismerkedését Nápolyban, Firenzében és több észak-olaszországi városban. Rómában öccsével együtt VIII. Orbán pápa fogadta őket, ahol a pápától kapott egy latin nyelvű verseskötetet, amit még saját maga bíboros korában költött. Zrínyi ekkor kezdte el megalapozni későbbi olasz műveltségét. Az itáliai utazása során számos képzőművészeti látványosságban lehetett része, megtekinthette a barokk stílusú templomokat és bazilikákat is, ezért további fejlődésében

<sup>23</sup> Baumgarten Sándor: Az első magyar – japán találkozás. In.: Filológiai Közlöny XVI. évf. (1970) 3–4. szám, 517–519. o.

<sup>24</sup> Meglehet, hogy a család jóbarátjával, Poppel Évával ezidőben történt levelezése máig is fentmaradt a Körmendi Levéltárban (ma Vas Megyei Levéltár), de ez 1917-ben még nem volt feldolgozva, ugyanis az ezt említő mű ekkor keletkezett.

<sup>25</sup> FRANKÓI Vilmos: *Zrínyi a költő tanulóévei*. In: Budapesti Szemle 170. kötet (1917) 485. szám, 161–183. o. (a továbbiakban: *Zrínyi a költő tanulóévei*)

sorsdöntő volt utazása. A már gyerekkorból lassan kilépő Zrínyi bizonyára hívő alázattal járta végig Róma templomait és bazilikáit, amelyek nagy hatással lehettek rá. Kézzelfogható tapasztalatot kapott az antik világ – a reneszánsz és az olasz barokk – elképesztő méreteiről. Ezzel az úttal már fiatalon kitekintést kapott az itáliai kultúra megismeréséhez, ahol a provinciálissá süllyedt Magyarországról nézve megismerhette az antik – reneszánsz és barokk – kultúra jeles képviselőjét, Itáliát. Ez mindenképp nagy hatással volt még fiatalkori jellemfejlődésére, amely később világnézetében és tetteiben határozta meg őt.

Ezt misem bizonyíthatná jobban, minthogy IV. (Nagy) Fülöp spanyol király az aranygyapjas renddel, XIV. Lajos francia király pedig, pairséggel (hűbérúri címmel) tüntette ki. Míg a bajor és a württembergi választófejedelmek atyjukként tisztelték, a magyar nemzet a „törökverő” melléknévvel hajtott előtte fejet.<sup>26</sup> Nyolchónapos Olaszországi utazása 1637 januárjában ért véget.<sup>27</sup>

---

<sup>26</sup> ZÁGOREC-CSUKA Judit: *A Zrínyiek nyomában*. Pilisvörösvár, 2003, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 21. o.

<sup>27</sup> Zrínyi a költő tanulóévei 182. o.

## XII. Összegzés

A kutatást összegezve megállapítható, hogy az többirányú volt és több szempontból kereste a választ a feltett kérdésre. Megítélésem szerint közelebb jutottam szigetvári Zrínyi Miklós pajzsának eredetéhez.

A pajzson látható település véleményem szerint a kora újkori Firenzét ábrázolja, amelynek ma is markánsan kiemelkedő épületeit a pajzson is pontosan be lehet azonosítani. Ilyenek voltak a Ponte alla Carraia, a dóm vagyis a Liliomos Szűz Mária Székesegyház, a San Lorenzo templom, a Campanile, a Palazzo Vecchio és a városfal is.

Az ábrázolás készítésének a helyét is vizsgáltam. Ennek alapján a vizsgált öt helyszín (a Palazzo Pitti, a Giardino di Boboli, a Piazzale Michelangelo, a San Miniato al Monte-templom és a Porta San Niccolo-torony) közül nagyon nehéz lenne kizárólagosan választani. Egy biztos, a látkép nem a Palazzo Pittiből vagy a Giardino di Boboliból készült, viszont a másik három helyszín, egymáshoz hasonlóan, szinte ugyanolyan kilátást biztosít. Viszont a történelmi tényeket is ismerve, a legvalószínűbb ezek közül, véleményem szerint, a Porta San Niccolo-torony.

A kutatás legizgalmasabb része a pajzs készítőjének azonosítása volt. A fegyverben a mester kézjegye, mesterjegye nem látható, ezért kétséget kizáróan nem lehet meghatározni a készítőt. Ugyanakkor a pajzs kidolgozottsága, részletezettsége a kor legnagyobb fegyverkovácsai felé mutat. Ezért is került a későbbiekben a figyelem középpontjába Filippo Negroli mester, akinek a munkáit látva, több ponton is hasonlóságok mutatkoznak a Marson látható páncélok és Negroli már korábban elkészített páncéljai között. Így például Mars pajzsa, sisakja és mellvédje között is, amelyeket V. Károly oroszán maszkos pajzsában, II. (Tiroli) Ferdinánd sisakjában és a II. Guidobaldo della Rovere részére készített mellvértben véltem felfedezni. Így tehát, az eddigi ismeretek alapján, megítélésem szerint, a pajzs legvalószínűbb készítője Filippo Negroli lehet.

Kutattam és bemutattam a Zrínyi család több itáliai utazását is, amelyek alkalmat jelenthettek a díszes fém-pajzs adományozásához akár egy megkötetendő gazdasági üzlet részeként vagy ajándékként is. Viszont az utazások leírásában sehol nem találtam utalást a pajzs átruházásáról, ezért arról pontos információ, hogy mikor és hogyan kerülhetett a pajzs a Zrínyi családhoz, továbbra sincsen.

### XIII. Ábrajegyzék

| Ábra száma: | Ábra címe:                                       | Forrás:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-------------|--------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. ábra     | <b>Zrínyi Miklós pajzsa</b>                      | <a href="https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.htm?mulR=251296618 257#">https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.htm?mulR=251296618 257#</a> A letöltés dátuma: 2021. 03. 03.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 2. ábra     | <b>A folyó és a boltíves híd</b>                 | <a href="https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.htm?mulR=251296618 257#">https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.htm?mulR=251296618 257#</a> A letöltés dátuma: 2021. 03. 03.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 3. ábra     | <b>Ponte alle Grazie</b>                         | <a href="https://en.wikipedia.org/wiki/Ponte_alle_Grazie#/media/File:Ponte_alle_grazie_visto_dla_fiume_01.JPG">https://en.wikipedia.org/wiki/Ponte_alle_Grazie#/media/File:Ponte_alle_grazie_visto_dla_fiume_01.JPG</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 4. ábra     | <b>Ponte alla Carraia</b>                        | <a href="https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/83/Ponte_alla_Carraia_3.JPG">https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/83/Ponte_alla_Carraia_3.JPG</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 5. ábra     | <b>Bazilika</b>                                  | <a href="https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.htm?mulR=251296618 257#">https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.htm?mulR=251296618 257#</a> A letöltés dátuma: 2021. 03. 03.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 6. ábra     | <b>Firenzei dóm és Campanile</b>                 | <a href="https://carpediemrome.com/tours/city-walking-tour-of-florence/">https://carpediemrome.com/tours/city-walking-tour-of-florence/</a> A letöltés dátuma: 2021. 03. 03.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 7. ábra     | <b>Szögletes épület a toronnyal</b>              | <a href="https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.htm?mulR=251296618 257#">https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.htm?mulR=251296618 257#</a> A letöltés dátuma: 2021. 03. 03.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 8. ábra     | <b>Palazzo Vecchio</b>                           | <a href="https://graylineflorence.com/blog/palazzo-vecchio-and-its-secret-passages/">https://graylineflorence.com/blog/palazzo-vecchio-and-its-secret-passages/</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 9. ábra     | <b>Firenze a 16. században</b>                   | <a href="https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/ba/Nuremberg_chronicles_-_FLORENCIA.png">https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/ba/Nuremberg_chronicles_-_FLORENCIA.png</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 10. ábra    | <b>Kilátás a Palazzo Pitti emeletéről</b>        | <a href="https://www.google.com/maps/place/Cortile+dell'Ammanati/@43.7648357,11.2502523,3a,75y/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipOdwwqPC1m1PhUJms8yoq4UMWlsFuM19adclKNp!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipOdwwqPC1m1PhUJms8yoq4UMWlsFuM19adclKNp%3Dw203-h152-k-no!7i4048!8i3036!4m5!3m4!1s0x0:0xad8836fc9e5c2d19!8m2!3d43.7648357!4d11.2502523?hl=hu">https://www.google.com/maps/place/Cortile+dell'Ammanati/@43.7648357,11.2502523,3a,75y/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipOdwwqPC1m1PhUJms8yoq4UMWlsFuM19adclKNp!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipOdwwqPC1m1PhUJms8yoq4UMWlsFuM19adclKNp%3Dw203-h152-k-no!7i4048!8i3036!4m5!3m4!1s0x0:0xad8836fc9e5c2d19!8m2!3d43.7648357!4d11.2502523?hl=hu</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14.                                                                                       |
| 11. ábra    | <b>Kilátás a Giardino di Bobolíból</b>           | <a href="https://www.123rf.com/photo_17157619_florence-view-from-boboli-gardens.html">https://www.123rf.com/photo_17157619_florence-view-from-boboli-gardens.html</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 12. ábra    | <b>Kilátás a Piazzale Michelangelóról</b>        | <a href="https://www.google.hu/maps/place/Piazzale+Michelangelo/@43.7629314,11.2650561,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipMTShy-c2dvaH9UnmSjNCRUVBSJoQA49AFWYAq7!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipMTShy-c2dvaH9UnmSjNCRUVBSJoQA49AFWYAq7%3Dw203-h152-k-no!7i12096!8i9072!4m5!3m4!1s0x132a53f743663843:0xb4f768e1820d5119!8m2!3d43.7629314!4d11.2650559">https://www.google.hu/maps/place/Piazzale+Michelangelo/@43.7629314,11.2650561,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipMTShy-c2dvaH9UnmSjNCRUVBSJoQA49AFWYAq7!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipMTShy-c2dvaH9UnmSjNCRUVBSJoQA49AFWYAq7%3Dw203-h152-k-no!7i12096!8i9072!4m5!3m4!1s0x132a53f743663843:0xb4f768e1820d5119!8m2!3d43.7629314!4d11.2650559</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14.                                                             |
| 13. ábra    | <b>Kilátás a San Miniato al Monte templomtól</b> | <a href="https://www.google.hu/maps/place/Palazzo+dei+Vescovi+in+%E2%80%8BSan+Miniato+al+Monte/@43.7593245,11.2646801,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipMJlvmGDKdaGXu1Rx3HWLmsUXyQII_CuHWMHY1t!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipMJlvmGDKdaGXu1Rx3HWLmsUXyQII_CuHWMHY1t%3Dw203-h152-k-no!7i4032!8i3024!4m5!3m4!1s0x132a53f063641025:0xb4e68ca11097cfc7!8m2!3d43.7593244!4d11.2646804">https://www.google.hu/maps/place/Palazzo+dei+Vescovi+in+%E2%80%8BSan+Miniato+al+Monte/@43.7593245,11.2646801,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipMJlvmGDKdaGXu1Rx3HWLmsUXyQII_CuHWMHY1t!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipMJlvmGDKdaGXu1Rx3HWLmsUXyQII_CuHWMHY1t%3Dw203-h152-k-no!7i4032!8i3024!4m5!3m4!1s0x132a53f063641025:0xb4e68ca11097cfc7!8m2!3d43.7593244!4d11.2646804</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14. |
| 14. ábra    | <b>Kilátás a Porta San Niccoló toronyból</b>     | <a href="https://www.google.hu/maps/place/Porta+San+Niccol%C3%B2/@43.7643755,11.2642053,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipM6RhLoPf-NM5Qeh9nEbKUE-Yo9m5xHrmhhagam!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2F">https://www.google.hu/maps/place/Porta+San+Niccol%C3%B2/@43.7643755,11.2642053,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipM6RhLoPf-NM5Qeh9nEbKUE-Yo9m5xHrmhhagam!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2F</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |

|          |                                                           |                                                                                                                                                                                                                     |
|----------|-----------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|          |                                                           | gleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipM6RhLoPf-NM5Qeh9nEbkUE-Yo9m5xHrmhhagam%3Dw203-h152-k-no!7i7296!8i5472!4m5!3m4!1s0x132a53f79e427849:0xfb-bc68a85c5a185b!8m2!3d43.7643755!4d11.264205 A letöltés dátuma: 2021. 04. 14. |
| 15. ábra | <b>Jagelló-sisak</b>                                      | <a href="https://www.pinterest.se/pin/545146729874472240/">https://www.pinterest.se/pin/545146729874472240/</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14.                                                                    |
| 16. ábra | <b>II. Ferdinánd páncélja</b>                             | <a href="https://en.topwar.ru/163206-vsadniki-v-imperatorskom-arsenale-veny.html">https://en.topwar.ru/163206-vsadniki-v-imperatorskom-arsenale-veny.html</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14.                      |
| 17. ábra | <b>V. Károly pajzsa I.</b>                                | PYHRR, Stuart W. – GODOY, José-A.: Heroic Armor of the Italian Renaissance. Filippo Negroli and His Contemporaries. New York, The Metropolitan Museum of Art, 1998, 128. o.                                         |
| 18. ábra | <b>V. Károly pajzsa II.</b>                               | PYHRR, Stuart W. – GODOY, José-A.: Heroic Armor of the Italian Renaissance. Filippo Negroli and His Contemporaries. New York, The Metropolitan Museum of Art, 1998, 178. o.                                         |
| 19. ábra | <b>Oroszlánfejes pajzs</b>                                | <a href="https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.html?mulR=251296618 257#">https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.html?mulR=251296618 257#</a> A letöltés dátuma: 2021. 03. 03.            |
| 20. ábra | <b>Mars sisakja</b>                                       | <a href="https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.html?mulR=251296618 257#">https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.html?mulR=251296618 257#</a> A letöltés dátuma: 2021. 03. 03.            |
| 21. ábra | <b>II. (Tiroli) Ferdinánd sisakja</b>                     | PYHRR, Stuart W. – GODOY, José-A.: Heroic Armor of the Italian Renaissance. Filippo Negroli and His Contemporaries. New York, The Metropolitan Museum of Art, 1998, 274. o.                                         |
| 22. ábra | <b>Burget</b>                                             | PYHRR, Stuart W. – GODOY, José-A.: Heroic Armor of the Italian Renaissance. Filippo Negroli and His Contemporaries. New York, The Metropolitan Museum of Art, 1998, 230. o.                                         |
| 23. ábra | <b>Zárt sisak</b>                                         | <a href="https://www.metmuseum.org/art/collection/search/22903">https://www.metmuseum.org/art/collection/search/22903</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 14.                                                          |
| 24. ábra | <b>Mars páncélja</b>                                      | <a href="https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.html?mulR=251296618 257#">https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.html?mulR=251296618 257#</a> A letöltés dátuma: 2021. 03. 03.            |
| 25. ábra | <b>II. Guidobaldo della Rovere páncélja</b>               | PYHRR, Stuart W. – GODOY, José-A.: Heroic Armor of the Italian Renaissance. Filippo Negroli and His Contemporaries. New York, The Metropolitan Museum of Art, 1998, 278. o.                                         |
| 26. ábra | <b>II. (Tiroli) Ferdinándnak készített páncélegyüttes</b> | PYHRR, Stuart W. – GODOY, José-A.: Heroic Armor of the Italian Renaissance. Filippo Negroli and His Contemporaries. New York, The Metropolitan Museum of Art, 1998, 273. o.                                         |
| 27. ábra | <b>Sodronyng</b>                                          | <a href="https://philamuseum.org/collections/permanent/71400.html?mulR=361432919 167#">https://philamuseum.org/collections/permanent/71400.html?mulR=361432919 167#</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 24.            |
| 28. ábra | <b>Lámpás pajzs</b>                                       | <a href="https://philamuseum.org/collections/permanent/162520.html?mulR=109664388 190#">https://philamuseum.org/collections/permanent/162520.html?mulR=109664388 190#</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 24.          |
| 29. ábra | <b>Sdrin család címere</b>                                | <a href="http://szigethvar.hu/var/zr%C3%ADnyi-csal%C3%A1d-olasz-%C3%A1ga-2">http://szigethvar.hu/var/zr%C3%ADnyi-csal%C3%A1d-olasz-%C3%A1ga-2</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 10.                                  |
| 30. ábra | <b>Rosenberg Éva grófnő</b>                               | <a href="https://kaiserhof.geschichte.lmu.de/17764">https://kaiserhof.geschichte.lmu.de/17764</a> A letöltés dátuma: 2021. 04. 23.                                                                                  |

## XIV. Felhasznált irodalom

[http://emuseumplus.lsh.se/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultLightboxView/result.t1.collection\\_lightbox.\\$TspTitleImageLink.link&sp=10&sp=Scollection&sp=SfieldValue&sp=0&sp=1&sp=3&sp=Slightbox\\_4x5&sp=0&sp=Sdetail&sp=0&sp=F&sp=T&sp=0](http://emuseumplus.lsh.se/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultLightboxView/result.t1.collection_lightbox.$TspTitleImageLink.link&sp=10&sp=Scollection&sp=SfieldValue&sp=0&sp=1&sp=3&sp=Slightbox_4x5&sp=0&sp=Sdetail&sp=0&sp=F&sp=T&sp=0) A letöltés dátuma: 2021.03.20.

<http://korokcsodai.blogspot.com/2012/06/hires-pancel-es-fegyverkovacsok.html> A letöltés dátuma: 2020.10.11.

<https://mta.hu/doktori-tanacs/tudomanyagi-nomenklatura-106809> A letöltés dátuma: 2021. 03. 04.

<https://philamuseum.org/collections/permanent/71400.html?mulR=361432919|167#> A letöltés dátuma: 2021. 04. 24.

<https://philamuseum.org/collections/permanent/162520.html?mulR=109664388|190#> A letöltés dátuma: 2021. 04. 24.

<https://philamuseum.org/collections/permanent/71746.html?mulR=251296618|257#> A letöltés dátuma: 2021. 03. 03.

BAUMGARTEN Sándor: Az első magyar – japán találkozás. In.: *Filológiai Közöny* XVI. évf. (1970) 3–4. szám

BODA József – BOLDIZSÁR Gábor – KOVÁCS László – OROSZ Zoltán – PADÁNYI József – RESPERGER István – SZENES Zoltán: Fókusz és együttműködés. A hadtudomány kutatási feladatai. In: *Honvédségi Szemle*, 144. évf. 2016/3. szám.

FRANKÓI Vilmos: Zrínyi a költő tanulóévei. In: *Budapesti Szemle* 170. kötet (1917) 485. szám (a jegyzetekben: Zrínyi a költő tanulóévei)

KALMÁR János: *Zrínyi fegyverek*. Pécs, 1965, Janus Pannonius Múzeum Füzetek 7. (a jegyzetekben: Zrínyi fegyverek)

KOVÁCS Sándor Iván: *Zrínyi-dokumentumok egy római villában*.

<http://szigethvar.hu/var/zr%C3%ADnyi-csal%C3%A1d-olasz-%C3%A1ga-2> A letöltés dátuma: 2021. 04. 10.

PROKOP, August: *Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung: Grundzüge einer Kunstgeschichte dieses Landes mit besonderer Berücksichtigung der Baukunst*. Wien, 1904, R. Spies & Co., 4 kötet.

PYHRR, Stuart W. – GODOY, José-A.: *Heroic Armor of the Italian Renaissance. Filippo Negroli and His Contemporaries*. New York, The Metropolitan Museum of Art, 1998.

TERJANIAN, Pierre. *Waffen und Rüstungen aus Schloss Namiest im Philadelphia Museum of Art*. In: Johanna Haugwitz-El Kalak (szerk.): *Die Herrschaft Namiest im Wandel der Zeiten: Ein Spiegelbild europäischer Geschichte*. Prague, 2013, Národní Památkový Ústav, 112–117. o.

von KIENBUSCH, (Carl Otto) Kretschmar: *The Kretschmar von Kienbusch Collection of Armor and Arms*. New Jersey, 1963, Princeton University Library.

WILLIAMS, Alan R.: *The Steel of Negroli*. In: *Metropolitan Museum Journal*, Vol. 34 (1999), pp. 101–124.

ZÁGOREC-CSUKA Judit: *A Zrínyiek nyomában*. Pilisvörösvár, 2003, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület.